

Representantforslag 13 S

(2013–2014)

fra stortingsrepresentantene André N. Skjelstad, Pål Farstad, Ola Elvestuen og Abid Q. Raja

Dokument 8:13 S (2013–2014)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene André N. Skjelstad, Pål Farstad, Ola Elvestuen og Abid Q. Raja om en helhetlig jordvernplan

Til Stortinget

Bakgrunn

Forslagsstillerne viser til at dyrka mark utgjør omtrent tre prosent av Norges areal, og av dette er rundt 1,3 prosent egnet for matkornproduksjon. Forslagsstillerne er bekymret for at det er den beste matjorda som er under et stadig utbyggingspress. Dette skjer til tross for uttalte politiske mål om å begrense nedbyggingen av matjord. Forslagsstillerne viser til at i Meld. St. 9 (2011–2012) Landbruks- og matpolitikken står det at det etter 2. verdenskrig er omdisponert ca. 1,2 mill. dekar dyrket og dyrkbar mark totalt, noe som utgjør ca. 18 700 dekar årlig. I St.meld. nr. 21 (2004–2005) Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand var det et uttalt mål å halvere den årlige omdisponeringen av viktige jordressurser innen 2010. Forslagsstillerne mener at selv om nedbyggingen av matjord ofte oppveies med nydyrking, er det en grense for hvor lenge dette kan fortsette. Forslagsstillerne vil også peke på det paradokset at det er jorda med best kvalitet som oftest bygges ned fordi folk gjennom hele historien har etablert seg i områdene med den beste matjorda, og derfor er den beste matjorda også utsatt for det største nedbyggingspresset.

Forslagsstillerne mener det er mange hensyn som skal avveies mot hverandre og at jordvernet må balanseres mot hensynet til biologisk mangfold i verdifulle skogarealer og andre sterke samfunnshensyn som bygging av nødvendig infrastruktur. Forslagsstillerne vil peke på at jordvernet må ses i en helhetlig

sammenheng, i forhold til verdens fattige og den globale matforsyningen, og også med hensyn til vår egen samfunnssikkerhet og sosiale stabilitet. Forslagsstillerne peker på at klimaendringene vil endre forutsetningene for matproduksjon over hele kloden, og gjøre at det blir mer flom og mer tørke. Det er ventet at klimaendringene vil redusere og gjøre matproduksjonen mer usikker i mange av verdens viktigste kornproduksjonsområder. Dette kan komme til å skape alvorlige forstyrrelser i verdens matvaremarkeder. Det er bare to av de siste åtte årene verdens kornproduksjon har vært høyere enn forbruket. Samtidig vil klimaendringer kunne føre til at Norge grunnet økt temperatur og fortsatt rikelig nedbør kan øke sin matproduksjon. Denne utviklingen vil også føre til at større deler av Norge kan brukes til kornproduksjon jf. NOU:2010 nr. 10. Dette vil, sammen med økt befolkningsvekst, gi Norge store utfordringer fremover, og forslagsstillerne mener Norges bidrag til å løse verdens matforsyningsproblemer er at Norge ikke forringer landets evne til å produsere egen mat i generasjoner fremover.

Forslagsstillerne viser til at det er mange ulike egenskaper ved et jordbruksareal som påvirker hvilket produksjonspotensial arealet har. For det første har selve jorda ulik egnethet som voksested for kulturplantene. For det andre har jordbruksarealets størrelse og helling stor betydning for om arealet kan drives rasjonelt. For det tredje er klimaet avgjørende for hvilke vekster som kan dyrkes på et areal. Forslagsstillerne vet at det er en svært liten del av Norge som oppfyller alle disse naturlige betingelsene for en effektiv matkorndyrking. Det aller meste av dette arealet er i de delene av landet hvor også storsamfunnets behov for areal til andre formål er størst. Forslagsstillerne vil peke på at Norsk institutt for skog og landskap, som er organisert under Landbruks- og matdepartementet, har kunnskap om jordbruksarealenes

produksjonspotensial gjennom jordsmonnkartleggingen og overvåkingen av jordbrukets kulturlandskap.

Forslagsstillerne mener at denne kunnskapen må tas i bruk i større grad i beslutninger som angår om-disponering av jordbruksareal og bør gjenspeiles i en helhetlig jordvernplan. Dette er nødvendig for å nå målet om økt matproduksjon.

Forslagsstillerne mener det er en hårfin balanse-gang mellom flytting som avbøtende tiltak der det er svært tunge hensyn som taler for nedbygging, og flytting som argument for nedbygging. Forslagsstillerne mener også at kunnskapsgrunnlaget om flytting av jord må bli bedre for å oppnå bedre resultater. Ved flytting av matjord er det ikke sannsynlig at jordas produksjonsevne opprettholdes. Viktige egenskaper ved selve jorda har utviklet seg gjennom flere tusen år, og mange av disse forringes når jorda flyttes på. Matjorda produserer best når den får ligge der den er dannet og hvor det er utviklet et stabilt økosystem. Klima for plantedyrking varierer over små avstander, og en jordflytting vil ofte kunne innebære flytting fra et sted med godt lokalklima til et sted med mindre godt lokalklima. I tillegg er det snakk om betydelige kostnader forbundet med den praktiske gjennomføringen av jordflytting.

Forslagsstillerne mener at det er viktige risikofaktorer som det må tas hensyn til ved flytting av matjord, som spredning av ugress, sopp, bakterier, virus, insekter og nematoder som kan være skadelige for både planter og dyr. Økt kartlegging i kulturlandskap viser at slike skadegjørere er mer utbredt enn antatt og at de kan ligge i dvale i jorda i flere tiår. Forslagsstillerne viser til at Bioforsk har erfaring fra ulike prosjekter med flytting av matjord og at en klar konklusjon fra dem er at det ikke er mulig å lage generelle planer og retningslinjer for slike tiltak, og at det derfor må lages stedegne planer med utgangspunkt i de lokale forholdene når matjord flyttes. Det er derfor, etter forslagsstillerens syn, helt nødvendig med en helhetlig jordvernplan som ivaretar også disse hensyn.

Forslagsstillerne vil også peke på at oppdyrking av nytt jordbruksareal kan legge press på truede og sårbare naturtyper og at arealbruksendringer er den største trusselen for de norske rødlisteartene. Det er i

mange deler av landet også slik at de arealene som egner seg best for oppdyrking, samtidig er blant våre mest produktive skogbruksområder. Nærmere 90 prosent av artene trues av at leveområdene deres blir borte. Forslagsstillerne mener det er viktig å se hensynet til jordvern i sammenheng med hensynet til naturmangfold, og at ikke jordvern alltid trumfer naturvern, men at det i en del tilfeller kan være eneste løsning å bygge på jordbruksarealer med tanke på truet og sårbar natur der dette er de eneste alternativene. Men i de fleste tilfeller vil det finnes alternative arealer til både dyrka mark og sårbare naturtyper. I denne sammenheng vil forslagsstillerne understreke at det er mange eksempler på fortetting og arealgjenbruk som både ivaretar jordvernhensyn og norsk naturmangfold, og at det er steder i Norge der dette er eneste alternativ både på kort og lang sikt fordi økologien ikke tåler at mer natur og kulturlandskap går tapt. Det bekymrer forslagsstillerne at arealforvaltningen i Norge fører til en bit-for-bit nedbygging, og mener derfor at det er et statlig ansvar å sørge for en helhetlig og overordnet jordvernplan.

Forslagsstillerne mener en god strategi for bevaring og gjenbruk av matjord fra nedbygde arealer kan bidra til å redusere skadevirkningene ved nedbygging, men slik forslagsstillerne vurderer det, er ikke disse strategiene gode nok i dag og derfor er det behov for en helhetlig jordvernplan.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen fremme en helhetlig jordvernplan.
2. Stortinget ber regjeringen stille alle dispensasjonssøknader om omdisponeringer av matjord i bero inntil en helhetlig jordvernplan er vedtatt. Eventuelle dispensasjonssøknader i forbindelse med allerede fattede vedtak knyttet til infrastrukturbygging omfattes ikke.

5. desember 2013